

An aerial photograph of Grodno Castle ruins. The stone walls of the castle are visible in the foreground, partially covered by vegetation. To the left, a river flows along a path. In the background, a large red brick building with a dark roof stands on a hill, surrounded by dense green trees. The sky is clear and blue.

Grodno – Miasto Królów.

mgr Darya Harshkova

**Tereny, na których wznoszą się dziś
Zamki Grodzieńskie, posiadają
bogatą i skomplikowaną historię.**

Tereny Górnego Nad Niemna zamieszkiwane były kiedyś przez Bałtów, północno-zachodnich sąsiadów Słowian wschodnich. Od drugiej poł. I tysiąclecia rozpoczęła się stopniowa kolonizacja tych obszarów przez Słowian. Proces ten nie zawsze jednak odbywał się pokojowo. Często organizowano wyprawy zbrojne inicjowane przez książąt kijowskich na ziemię Jaćwingów.

Dzięki niezwyklej rzeźbie terenu prawego, tj. wschodniego brzegu rzeki Niemen, górującego nad bardziej płaskim zachodnim brzegiem, pierwsze lokacje na górnym wzgórzu, będące ośrodkiem przyszłego rozwoju miasta, pojawiły się dość wcześnie. Dokładnej daty osiedlenia się tu na stałe pierwszych ludzi nie znamy, lecz jak sądzą badacze, pierwsze osady powstały tu już pod koniec X - na pocz. XI wieku.

Co do okoliczności założenia miasta istnieją rozbieżne poglądy z powodu braku wcześniejszych źródeł piśmiennych, aniżeli z XII wieku, kiedy pierwotna osada była już zniszczona, a na jej ruinach wzniesiono twierdzę Udzielnego Księstwa Grodzieńskiego.

Brak również jakiegokolwiek legendy związanej z powstaniem miasta. Możemy liczyć wyłącznie na dane archeologiczne, które również nie dają jednoznacznej odpowiedzi na postawione pytanie.

O pierwszym udokumentowanym udziale wojska grodzieńskiego pod dowództwem księcia kijowskiego w roku 1127 dowiadujemy się z trzech *Latopisów: Radziwiłłowskiego, Ipatiewskiego i Ławrientiewskiego.*

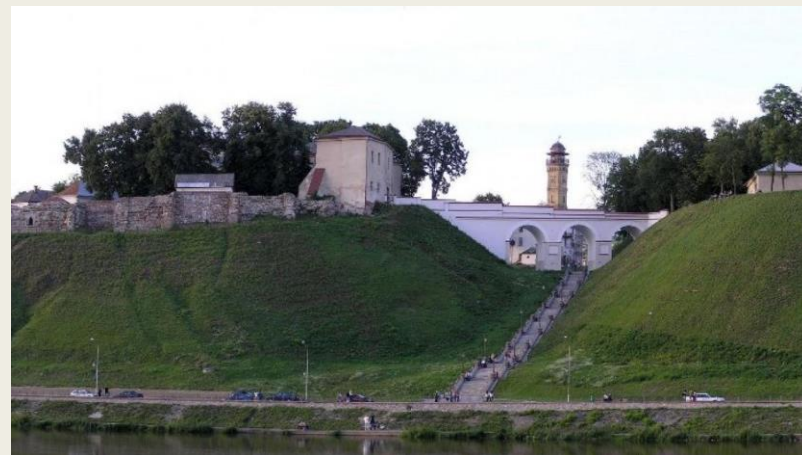
W tym roku Grodno po raz pierwszy pojawia się na stronach historii. Właśnie dlatego ta data jest umownie uważana za początek dziejów miasta. Jest to pierwsza wzmianka mówiąca bezpośrednio o dawnym Grodnie.

W IX – XI wieku terytorium obecnej Białorusi zostało wcielone do terytorium Rusi Kijowskiej. W tym okresie kształtowanie się narodowości ruskiej wraz z przyjęciem chrześcijaństwa i z rozwojem feudalizmu zaowocowało gwałtownym rozwojem budownictwa kamiennego.

W XII wieku wszystkie świątynie były ukształtowane w mniej więcej podobny sposób: jednokopułowe budowle o krzyżowo-kopułowym sklepieniu. W wielkiej różnorodności form dekoracyjnych elewacji zewnętrznych i ścian wewnętrznych posiadały cały wachlarz wspólnych cech. Przykładem zabudowy tego czasu jest Borysoglebska cerkiew.

Szczególnie korzystnym miejscem dla osiedlenia się człowieka okazało się Wzgórze górne, usytuowane przy ujściu rzeczki Horodniczanki do Niemna. W zamierzonych czasach rozmieszczenie osady w takim z natury już obronnym miejscu miało bardzo poważne znaczenie militarne, handlowe i osadnicze.

Wzgórze otoczone było ze wszystkich stron wysokim wałem obronnym z piasku, warstwy kulturowej i gliny, posiadającym konstrukcję drewnianą. Szerokość umocnień u podstawy sięgała od 10 do 15 m. Ze strony zewnętrznej wał był obłożony gładzią, na wale wzniesiono drewniane ściany, w których znajdowała się galeria bojowa.

Charakterystyczną cechą panoramy miasta w tym czasie, a zarazem najbardziej wyróżniającymi się obiektami o oryginalnej formie stylistycznej było pięć murowanych świątyń wzniesionych w latach 80-tych i 90-tych XII stulecia. Ze wszystkich świątyń, tylko Borysoglebska cerkiew, wspomniana wcześniej, częściowo zrujnowana zachowała się do dnia dzisiejszego.

Wszystkie pozostałe obiekty były odkryte przez archeologów, dzisiaj możemy podziwiać jedynie ich nieliczne pozostałości. Do miejscowej szkoły zaliczane są następujące obiekty: pałac książęcy w południowo-zachodniej części wzgórza, tak zwana „Cerkiew Dolna” wzniesiona w centrum dziedzińca zamkowego, ściana z płaskiej cegły – prawdopodobnie wchodząca w skład wałów obronnych.

Tymczasem przedwczesny zgon w 1241 roku Jerzego Glebowicza, ostatniego z książąt grodzieńskich, wnuka Wsiewołodko Dawydowicza, spowodował, że rozgorzały zacięte walki o władzę nad Grodnem. Zamek próbowały zdobyć halicko-wołyńscy i litewscy książęta. Osłabienie siły politycznej i militarnej Rusi na skutek podboju przez Mongoło-Tatarów ułatwiło Mendogowi i Erdziwiłowi wcielenie Grodna do ziem litewskich, co zapoczątkowało powstanie Wielkiego księstwa Litewskiego, Ruskiego i Żmudzkiego.

W pierwszej ćwierci XIV wieku sytuacja w mieście ustabilizowała się na krótko za sprawą nowego kasztelana grodzieńskiego Dawida, który z wielką odwagą i sprytem potrafił bronić miasta przed zakonem krzyżackim. Prawdopodobnie podczas tego niedługiego okresu zacisza, jak uważają badacze, w centrum dzielnicy, na murach zniszczonej pod koniec XII w. Cerkwi Dolnej, wzniesiono niewielką świątynię gotycką.

Pod koniec XIII – na pocz. XIV wieku można zaobserwować tymczasowy, ale rozkwit zachodnich ziem współczesnej Białorusi, które ominęło spustoszenie najazdem mongolskim. Badacze uważają, że pod koniec XIV wieku została ona połączona z późniejszym gotyckim zamkiem Witolda.

Aby jak najlepiej wyobrazić sobie wygląd twierdzy Witoldowej, musimy sięgnąć po najstarsze źródło ikonograficzne przedstawiające zamek grodzieński, jakim jest grafika z końca XVI wieku. Grafika ta wykonana została przez Matthiasa Zündta z Norymbergii w 1568 r. według rysunku Hansa Adelhausera z roku 1567.

W XV wieku nastaje okres pokoju, w związku z czym zamek przestaje odgrywać tak ważne znaczenie militarne, jak przedtem. Zaniedbywany zaczyna pustoszeć i popadać w ruinę. Z powodu złego stanu obiektu, jak i małych rozmiarów pokoi mieszkalnych ok. połowy wieku XV na sąsiednim wzgórzu powstaje zespół obiektów pełniący funkcje rezydencji królewskiej, wspomniany już Dom Królewski, gdzie obecnie się mieści wybudowany w poł. XVIII wieku Nowy Zamek.

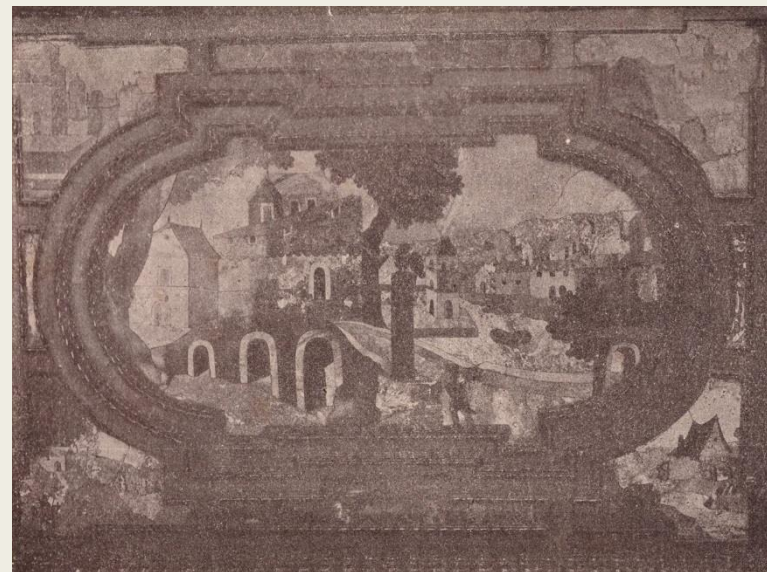

W 1575 roku królem Polski wybrano księcia siedmiogrodzkiego Stefana Batorego.

Rok później odbyła się uroczysta koronacja w Krakowie. Wstąpienie na tron Batorego nie obyło się bez problemów. Jeszcze przez jakiś czas był zajęty umacnianiem swojej pozycji w państwie i walczył z opozycją.

Ukierunkowanie polityki międzynarodowej w stronę wschodu, w związku z wojnami toczonymi o Inflanty, pociągnęło za sobą przeniesienie się Batorego do Grodna.

Okres od poł. XVI do pocz. XVII wieku można scharakteryzować jako czas niekończących się konfliktów wewnętrznych i niestabilnej sytuacji polityki zewnętrznej RP. Wzajemne roszczenia terytorialne Rzeczypospolitej z jednej strony a Państwa Rosyjskiego z drugiej i krwawe walki z tym związane, wywarły ogromny wpływ na rozwój monumentalnej architektury na ziemiach współczesnej Białorusi w tym okresie.

Wraz z przyjazdem polskiego monarchy a zarazem Wielkiego Księcia Litewskiego do Grodna, rozpoczął się kolejny rozdział w dziejach architektury grodzieńskiej charakteryzujący się bujnym wzrostem aktywności budowlanej w mieście. Prawie od razu po przybyciu Batorego do miasta w 1579 r., na wzgórzu zamkowym rozpoczęły się prace związane z przebudową zamku gotyckiego na okazałą, reprezentacyjną siedzibę w stylu renesansowym. Niestety, po śmierci Stefana Batorego zamek niedługo pozostawał w swym pierwotnym stanie. Podczas potopu szwedzkiego kompleks pałacowo-zamkowy doznał znacznych uszkodzeń.

Po rozbiorach Polski Stary i Nowy Zamek zostały przekazane pod opiekę władz wojskowych. Z tym etapem związane są kolejne niszczące go przeróbki pałaców. Nowy Zamek całkowicie zostaje oczyszczony z dekoracji rzeźbiarskiej, a najokazalsze pomieszczenia, jak sala poselska i sala eliptyczna, zostają podzielone na dwa poziomy. Na Starym Zamku zostają rozebrane skrzydła kompleksu (od strony Horodniczanki).

Dzięki dokładnym i wieloletnim badaniom ustalono, że była to trójkondygnacyjna budowla na rzucie wydłużonego prostokąta o dwóch traktach, przy czym wewnętrzny w znacznej mierze powtarzał założenie zamku gotyckiego. Podczas przebudowy prawie cała gotycka zabudowa została rozebrana, integralną część nowego założenia stanowiły tylko fragmenty ścian i niektóre partie murów. Nie wiadomo również dokładnie, jak wielkie partie ścian gotyckich były wykorzystane podczas przebudowy za czasów Batorego.

II wojna Światowa sprawiła że na dłuższy czas pozostawiono ideę odbudowy zamku. Dopiero badania lat 70 – 80 - tych przyniosły nowe odkrycia i sprawiły, że ponownie powrócono do tego pomysłu.

Jak się okazało, zamiast płaskiego dachu, budowla posiadała masywny dwuspadowy dach, dekorowany wolutami i ozdobnymi kominami wzdłuż kalenicy, a mocno przebudowana wieża wjazdowa zwieńczona była okazałą kopułą.

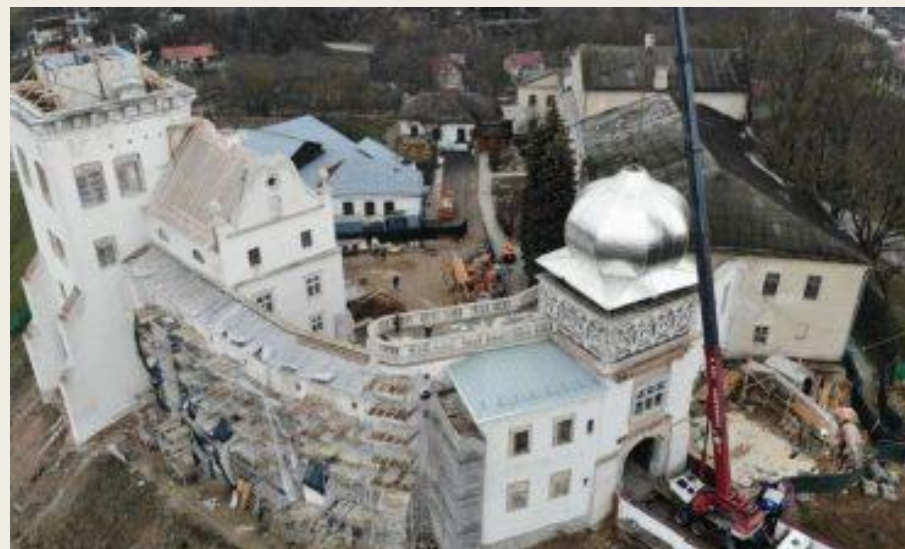

Źródła pisane z XVI - XVII wieku („Писцовая книга Гродненской экономии”) podają, że w zamku w tym czasie znajdowało się ponad 30 pieców kaflowych, między innymi wspomniany został piec „виленской работы” (z ros. „warsztatu wileńskiego”).

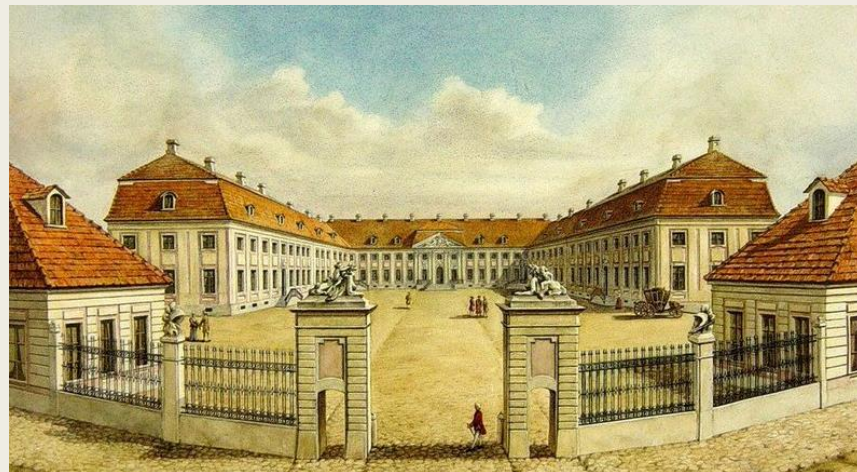
Podczas prac wykopaliskowych odkryte zostały między innymi kafle z XVI wieku nie spotykane na innych obszarach współczesnej Białorusi. Najciekawszym z nich jest egzemplarz o ornamentyce figuralnej, przedstawiający herb Słupy Giedymina (Kolumny). Albo część kafla, przedstawiająca kawałek herbu Wielkiego Księstwa Litewskiego, „Pogonię”.

Obecnie trwa rekonstrukcja
Starego Zamku w Grodnie.

Projekt odbudowy grodzieńskiego
starego zamku wykonał białoruski
architekt Wiktor Boczkow. Twierdzi
on, że jego realizacja pozwoli na
odtworzenie renesansowego
wyglądu grodzieńskiego zamku z
czasów jego największej świetności,
jaką posiadał on w drugiej połowie
XVI wieku.

Intrygującym wydaje się być brak zainteresowania badaczy Zamkiem Nowym w dwudziestoleciu międzywojennym. W odróżnieniu do bardzo aktywnych działań w kierunku odbudowy dawnego pałacu Stefana Batorego, prawie nie prowadzono żadnych badań nad Wzgórzem Dolnym i rozmieszczonym na nim pałacem Augusta III. W 1991 roku pałac należał do instytucji kultury, a w jego głównym budynku i w lewym skrzydle znajdowało się muzeum. Pomieszczenia zostały odnowione w amfiladzie sal ekspozycyjnych, a część dostosowana pod magazyny.

KILKA ZDJĘĆ WSPÓŁCZESNEGO GRODNA: CZOŁG I LENIN 😊

NA BRZEGU NIEMNA, JAK U ELIZY ORZESZKOWEJ

WIEŻA STRAŻACKA Z MONA LISĄ

RYNEK W GRODNI

... I NAWET KOSZE NA ŚMIECI

FUTURYSTYCZNA KORONA

KATEDRA ŚW. FRANCISZKA KSAWEREGO

MUZEUM HISTORII GORODNICY

SMACZNE JEDZENIE I PICIE

Nie jesteśmy sobie obcy! Zasady wjazdu na teren ruchu bezwizowego „Brest – Grodno”:

Wjazd na Białoruś

DO WJAZDU NA BIAŁORUŚ obcokrajowcy na terytorium RB powinni posiadać:

- ważny paszport lub inny dokument tożsamości uprawniający do wyjazdu za granicę;
- dokument uprawniający cudzoziemców do zwiedzania parku “Kanał Augustowski”;
- pieniądze: na każdy dzień pobytu należy mieć zapewnione środki w walucie lub w rublach białoruskich o równowartości nie mniej niż 2 kwoty bazowe (BYN 42= 23 zł);
- polisę ubezpieczeniową.

Ważne dla podróżujących samochodami: w Republice Białorusi obowiązuje **Elektroniczny system poboru opłat za przejazd "BelToll"**.

**DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ I
SERDECZNIE ZAPRASZAMY
DO GRODNA!**

**Za udostępnienie
materiałów bardzo dziękuję
Ivonie Haurash.**